Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste accea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 17. — Sibiiu, Mercuri 10/27 Martiu. — **1880.**

Societate istorica, archeologica si de cultura in comitatulu Hunedórei.

Acésta societate s'a infiintiatu cu inceputulu acestui anu. Onor. comitetu representatu prin dnii dr. juris Franciscu Solyom Fekete cá presiedente si Robertu Kun cá secretariu alu societatiei, ne facura si noue onórea de a ne transmitte unu exemplariu din statutele acelei societati istorice si archeologice etc., invitandu-ne totu-odata prin adressa din 11 Febr. a. c. a conlucrá spre ajungerea acelui scopu, pe care locuitorii acestei tieri si anume inteligenti'a romanésca nu ar fi trebuitu se'lu pérda nici-odata din vedere.

Fórte nemeritu observa comitelulu din Dev'a, cà comitatulu Hunedórei este una din cele mai memorabili parti ale patriei nóstre. „Monumente nenumerabili din tóte timpurile antice se afla acolo resipite sau si ascunse in sinulu pamentului. Unulu din scopurile societatiei este, cá se le scape de perire, se le descopere si adune. Regiunea Hunedórei inse nu este memorabile numai pentru alu seu trecutu. Locuitorii sei au insusiri care te surprindu; scenari'a regiunei este cea mai frumósa; bogati'a sa in productele naturei destinate nu numai pentru nutrementu si vestmentare, ci si pentru scopuri industriarie, este sau ar trebui se fia cunoscuta la toti. Tóte acelea calitati astépta fórte de multu, cá se li se afle undeva unu interprete, care se le sciá dá valórea loru cea adeverata.“

Una din notele caracteristice principali a le culturei si civilisatiunei genuine, adeverate, la popóra si la individi, este interessulu ce pórta pentru originea si trecutulu loru. Din mare nefericire tocma calitatea acésta este cea mai rara la popóra si la individi. Cei mai multi ómeni considera istori'a cá ocupatiune cu totulu nefolositória, cá perdere de timpu, éra altii o au cá din gratia, pentru lectura de lucsu; istoria sau fabula, la ei este totu una. Popóra intregi nu sciu cine au fóstu protoparintii loru si de unde au venitu. Vei aflá multime de persóne, care nu sciu nici macaru cine au fostu parintii parintiloru proprii, pentru-cà ce pasa cailoru, cine au fostu mosii loru.

Necumu in Transilvani'a si Ungari'a, dara in tóta Europ'a, cu esceptiune dóra de Greci'a propriu disa si de Itali'a, nu'mi veti numi alta regiune, care se se póta laudá cu mai multe urme classice decàtu le are comitatulu Hunedórei cu invecinatulu comitatu alu Albei inferiore si cu partea inferiore a Banatului.

Dacii, locuitori ai Daciei, sunt cunoscuti in istoria din dilele lui Juliu Cesare si ale lui Octavianu Augustu, cá poporu fórte bellicosu si potente, carui nu'i lipsia nici cultur'a si civilisatiunea intr'unu gradu considerabile, cà-ci altumentrea cum ar fi potutu elu dá peptu de nenumerate-ori cu Rom'a domn'a lumei si cu legiunile ei, pàna candu sub Domitianu o umilise si la platire de tributu?*) Apoi domni'a daciloru cu resiedinti'a loru a fostu concentrata in comitatulu Hunedórei.

Dela Traianu incóce capital'a daca Sarmisegetusa se prefacu in capital'a Romei sub nume de Ulpia Traiana. Acea capitala a tierei nu a fostu numai pe unde se vede astadi saraculu satu Gradistea, ci ea a fostu una din cele mai mari, pàna unde se vedu prin pregiuru comunele Ohaba, Clopotiva si Suseni (Malomviz), cum si pàna pe la Pesteana si Ostrovu. Propriulu Castrum la care romanii îi dicu Cetate, au avutu o periferia de 1200 stanjini si afara din acela multime nenumerata de monumente, temple, basilice, amfiteatre, aquaeducte minunate. Inse si mai departe, in tînutulu Hunedórci de astadi, de acolo pàna in Murasiu la Dev'a si in strimtórea dela Dobr'a, incóce pàna preste Orasci'a, totu este plinu de monumente. Cu miile s'au devastatu si nimicitu acolo pe locu prin vandalismulu celu mai selbaticu, alte nenumerate s'au dusu in strainatate si totu au mai remasu nenumerate. Cea mai numerósa colonia romána a fostu in acésta regiune, s'au bucuratu de drepturile cetatieniloru din Rom'a, si i s'a datu onórea de a se numi: Colonia Ulpia Traiana Sarmisegethusa, Augusta Dacica. Poporatiunea càta nu se tinea de resiedentia, adeca provincalii din colonia, compunea Municipium, avea Jus italicum, si se bucurá de multe prerogative.

*) Nobilitatus cladibus mutuis Dacos. Tacitus Hist. 1. 2.

A urmatu intunecimea migratiunei poporaloru selbatece; dara dela secolulu 15-lea inainte comitatulu Hunedórei isi recastiga érasi o parte considerabile din vechi'a sa celebritate si gloria, sub escelent'a dinastia a Corviniloru. Cetatea Hunedórei ve spune restulu, éra istori'a v'a conservatu faptele loru, pe care inse voi le-ati datu uitarei.

Au urmatu turburarile reformatiunei. Dumnedieule, càta materia bogata de invetiatura nu s'ar potea culege din acei 140 de ani ai lupteloru religióse. Aceia carii voru fi cititu mai de curendu numai informatiunile date de domnulu canonicu Constantinu Papfalvi in foisiór'a acestui diariu dela Nr. 2 pàna la Nr. 8, au potutu vedé, ce campu largu mai stà deschisu pentru istori'a si archeologi'a tierei nóstre in acelu singuru comitatu.

Este mai bine de unu secolu, de candu unii barbati eruditi si intielepti s'au incercatu se scótia la lumina documente si monumente, atàtu din tiér'a intréga, càtu si mai virtosu din comitatulu despre care ne este vorb'a; càtiva din ei isi castigara merite neperitórie pe acestu terenu; dara la deslegarea unoru probleme atatu de mari se ceru poteri finantiali multu mai considerabili, decàtu ale unoru particulari, si nu la toti le dà man'a se'si sacrifice partea cea mai mare a veniturilor proprie, cá unu c. Jos. Kemény sau Samuilu Kemény, in cercetari istorice si archeologice.

Societatea istorica si archeologica, din Dev'a invita pe toti patriotii la conlucrare, éra noi repetimu aci ceea ce amu mai observatu si alta data: Acesta este unu terenu din acelea, unde nu incapu nici rivalitati nationali si confessionili, nici urgii de natura politica. De aceea salutamu infiintiarea acestei societati cu caldura si ii dorimu prosperare si viétia lunga. Cu alta ocasiune vomu reproduce unu estrasu din statutele societatiei.

B.

Inarmarile russo-francese si Prusso-Germani'a.

Diariulu „Norddeutsche Algemeine Ztg. autorisatulu organu alu principelui de Bismark, au publicatu mai dilele trecute unu articolu fórte remarca-

Foisiór'a „Observatoriului“.

Episode din viéti'a episcopului Joanu Popp de Lemeni.

(Prefatiune.)

A fi trecutu cineva prin trei facultati de sciintie cu progresse eminente, a fi fostu professoru de filosofia, si istoria, 13 ani parochu si protopopu in Clusiu, 10 ani canonicu si secretariu episcopescu, vicariu capitulariu, 16 ani episcopu, 12 ani a fi petrecutu in exiliu amaru, si a nu sci de unde a venitu acelu barbatu in midiuloculu romaniloru transilvani, ar semnificá mai multu decàtu indolentia, ea ar fi o despretiuire condamnabile a vietiei, a istoriei bisericesci si nationale. La care poporu ceva civilisatu si ajunsu la consciinti'a de sine, se mai vede o nepasare cá acésta? Bunu ori reu, unu barbatu care avuse destinatele unui numeru de aprópe 700 de mii romani 16 ani in manile sale, unu barbatu care a trecutu alaturea cu acestu poporu prin tóte atrocitatile aniloru 1848—9, trebue se ocupe si elu unu locu nu numai in istori'a bisericésca, ci si in cea nationale, care nici cà se póte scrie cu fidelitate, fàra a respectá biografi'a lui.

Unulu din barbatii de acea gravitate a fostu si episcopulu Joanu Popu de Lemeni, unulu din individii cei mai persecutati in dilele sale. Sunt 19 ani de candu Joanu Lemeni s'a mutatu din acésta vale a lacrimeloru. Se póte cà órbele passiuni si preocuparile omenesci inca nu s'au astemperatu; dara din contimpuranii lui càti au mai remasu? candu chiaru din elevii sei mai vedemu numai pre càtiva petrecéndu intre noi cá nisce óspeti caletori in alta lume? Daca se voru duce si aceia, cine se mai lege trecutulu cu presentulu, cine se ne lase memoriale, se conserve traditiunile generatiuniloru?

Unu compatriotu alu episcopului Joanu Lemeni, fostu mai multi ani professoru, 18 ani parochu si vicariu in periodulu archieriei sale, apoi canonicu in Blasiu, la rogarea nóstra binevoi a ne permitte, cá se scótemu dintr'unu memorialu scrisu de domni'a sa mai multe momente din viéti'a episcopului Lemeni, cu adaosu cá se le amplificamu cu alte date autentice, pe care le vomu fi adunatu si noi din anii teneretieloru pàna la mórtea lui Lemeni. Nu va fi acésta o biografia scrisa in tóta regul'a, dara asia cum va esi, dupa opiniunea nóstra erá timpulu cá se védia odata lumin'a cu atàtu mai virtosu, cà fàra informatiuni de coprinsulu acestora nici chiaru evenimentele fatali si in multe respecte decisive din 1848/9 nu se potu intielege.

I. Originea. Studiele.

Episcopulu Joanu Lemeni, séu dupa cum se scriá odata, Papp de Lemeny, a fostu nascutu in comun'a Desmiru, comitatulu Clusiu in 23 Aprile 1780 din parinti nobili. Parintele seu, totu cu numele Joanu, a functionatu cá oficialu subalternu in comitatu. Elu avuse trei fii si trei fiice. Joanu a fostu primogenitulu. In etate de siepte ani fu datu la scólele normale din Clusiu, si ceva mai tardiu la Blasiu, unde erá institutori parintii hieromonachi din ordinulu S. Basiliu, care si in acea epoca se mai aflau in stare buna. Junisiorulu Joanu Papp de Lemeny s'a intorsu éra la Clusiu pentru classile humanióre, apoi totu acolo trecù prin facultatea filosofica si prin cea juridica; a castigatu si bursa in seminariulu asia numitu alu S. Josifu.

Din protocólele scolastice si din atestatele aflate intre acte se vede, cà Joanu Papp de Lemeni a fostu in tóte classele si in tóte ramurele de sciintia totu din cei mai eminenti. Din acésta inpregiurare camaradii sei inventasera o gluma dicundu'i adesea: Mei Joane, tu ai furatu mintea si dela fratii tei. Acésta se intielegea asia, cà fratii sei Josifu si Ladislau invetiau reu la scóla. Vediendu preotimea romano-catholica, atàtu cea de miru, càtu si monachii piaristi atatea calitati frumóse si diligentia mare la tenerulu Joanu; ilu indemná la tóta ocasiunea cá se intre in clerulu loru, care a recrutatu, si mai recrutédia pana in dio'a de astadi multi tineri romani din cei mai buni, intocma precum inrolase si popimea calvinésca intr'unu periodu de preste 140 de ani dintre romani asia, cà dintre familii de popi romanesci calviniti se mai afla si pàna in dio'a de astadi in successiune continuata. Romanii numai luterani nu s'au facutu, din causa cà sasii n'au cercatu nici-odata se'si inmultiésca nationalitatea loru cu romani. Joanu Papp de Lemeni respundea inse la toti, cà elu este prea decisu a intrá la facultatea theologica si a se preoti, inse numai in ritulu greco-orientale, in care s'a nascutu, s'a baptisatu si a crescutu; si acésta adaogea elu, „o voiu face cu atàtu mai virtosu, cà tocma clerulu romanescu are cea mai mare lipsa de ómeni trecuti prin mai multe ramuri de sciintia. Numai in acelu singuru casu s'ar induplecá se trèca la clerulu romano-catholicu, daca nu l'aru primi in celu greco-catholicu“

Dupa absolvarea studieloru juridice, candu renumitulu prof. Fortini i a datu absolutoriulu, a intrebatu pe Lemeny, cà ce vocatiune si-au alesu, elu respunse, cà preoti'a daca va fi primitu. Italianulu Fortini, unu caracteru singulariu, care venia in conflicte dese cu aristocratii si cu calugarii, replica: „Plus de te suposuissem; si te „non, nequidem Diabolum suscipient.“ — Acestu Fortini pe care credu cà acum fórte puçini sunt carii l'au cunoscutu in persóna, a fostu unu italianu de principiele Josefine, pentru sciintiele sale filosofice si juridice renumitu, dara despre alta parte in intielesulu celu mai adeveratu unu omu, la care se póte aplicá terminulu „Sonderling“ din limb'a germana. Daca ar fi descrisu cineva faptele, cuventele si tóta purtarea lui Fortini, ar face unu volumu de anecdote. Elu cá filosofu tóte la despretiuia, numai banii si victulu bunu nu, in care nu erá ertatu se fia uitate galuscele celea de $^1/_2$ punctu, pe care elu le numea Diftongi. Din nenumeratele curiositati de ale lui Fortini vomu memorá la loculu acesta numai unele, din care se va cunósce omulu intregu.

Fortini absolvandu cursulu juridicu in universitatea dela Vien'a, in tempulu imp. Mariei Theresiei a datu instructiune archiducelui Franciscu, care dupa aceea a imperatitu cu o intieleptiune rara, in tempurile celea

bilu, pe care ilu reproducemu si noi la loculu acesta, de órece elu este chiematu a face óresicare lumina asupra situatiunei incordate si nervóse ce domnesce de presinte intre cele doue mari state nordice. Articolulu mentionatu suna asia:

„In partea vestica a fruntariei russesci s'au propusu noue fortificari se va inconjurá adeca Kosowo cu forturi si se va preface intr'o castra intarita. Se mai dice inse, cá la calea ferata Petersburg-Varsiovi'a, la Bialystock si Grodno, se pregatescu lucrari de intarire. In cercurile competente nu póte esistá vr'o ingrijire de unu atacu alu Germaniei asupra Russiei: fàra nici unu scopu inse nu se potu incepe astfeliu de lucrari de fortificatiune. Celu d'antaiu motivu ar fi, a face pe poporulu russu se crédia, cá Russi'a se teme de unu atacu alu Germaniei. Daca va succede se faca acésta inpressiune nu mai este nici o greutate de a schimbá acésta iritatiune in o inamicitie contra vecinului disu amenintiatoru. Daca ar fi adeveratu cá planurile russesci contra Germaniei, planuri de alu caroru propagatoru trece ministrulu de resbelu Miljutinu, voru fi amanate numai pàna ce se va gati Franci'a, s'ar vedea in aceste fortificatiuni contra unui vecinu pacînicu pregatiri pentru o basa sigura a unui resbelu contra Germaniei. Napoleon I, dupa cum se scie, a disu cà Europ'a in intervalu de 50 de ani va deveni séu republicana, séu casacésca. Acesti 50 ani fireste cà au trecutu, au trecutu si 60, inse totusi este batatoru la ochi, cà unu cunoscétoru cá Napoleon I privia pe Francesi si Russi cá singurele popóra cuceritóre, ne-multiumite cu tierile loru, si cari aspira la domni'a universala. Acésta nici nu este fàra o basa órecare, dupa cum ne arata istori'a. Nici Franci'a nici Russi'a n'au fostu vr'odata amenintiate de Germani'a; Russi'a a fostu atacata de Poloni'a si Svedi'a, cari astadi nu o mai potu face, ér' Franci'a in resbelele cu Germani'a n'au fostu nici odata partea atacata. Inarmarile colosale ale ambeloru state, cari apasa asupra celeilalte Europe nu potu fi considerate deci, decàtu pe bas'a unei politice agressive."

„Nord. Allg. Ztg." primi dupa aceea urmatoriulu articolu, venitu precum se dice, din o parte „demna de respectatu", cá intempinare la cele de mai susu:

„In Nr. 90 alu fóiei d-vóstrá se coprinde unu articolu de fondu, care din presupunerea, cà gubernulu russescu are intentiune se fortifice Kowno, ajunge la conclusiunea, cà prin acésta se pune basa la unu resbelu agressivu in contra Germaniei. Noi nu tinemu acésta conclusiune de justa. Cu acelasiu dreptu s'ar fi potutu conchide si din fortificarea orasieloru Königsberg si Posen cà Prussi'a are intentiuni agressive in contra Russiei, intru ceea ce de siguru n'ar fi avutu dreptu. Fortificarea granitieloru este o institutiune, care o face ori ce statu, care n'are granitie intarite de la natura, séu déca 'i lipsescu ici-colea, pentru a isi asigurá esistenti'a contra schimbariloru viitoriului. De aceea acelu statu nu trebue se aiba o politica anumita contra vecinului seu. Russi'a inainte de 1812 n'a fostu, in decursu de o jumetate de secolu si mai bine in positiune de a se teme de unu pasu ostilu din partea Prussiei; cu tóte acestea in anulu 1812 s'a facutu o invasiune mare, cum n'ar fi crediutu nimeni cu 20 sau 10 ani mai inainte. Daca ar fi fostu Kowno atunci unu locu fortificatu, Napoleon I n'ar fi tînutu acolo revist'a istorica a armatei, si póte cà n'ar fi potutu face nici campani'a in casulu acela. Cà continuarea resbelului pàna la Moscw'a a fostu prim'a lovire a caderei imperiului napoleonicu este unu ce neinsemnatu pentru espunerea nóstra. Voimu se probamu numai, cà din fortificarea fruntarieloru nu resulta o tendentia ostila in contra veciniloru, ci numai trebuinti'a obiectiva de a garantá siguranti'a propria prin mijlóce proprii. Suntemu cu totulu pentru articolulu din Nr. 90, cà adeca nici Russi'a nici Franci'a nu au motivu de a se teme de unu resbelu agressivu alu Germaniei. Nu suntemu inse de parere cá lipsindu acésta temere ar potea dá Russiei motivu de a isi lasá fruntarile deschise. Din punctu de vedere politicu sunt possibile mai multe combinatiuni, conformu carora intarirea liniei Niemen ar potea fi de insemnatate pentru Russi'a, fàra cá ea se cugete la unu atacu alu Germaniei, séu contra Germaniei. Daca ar fi fostu intarita fruntari'a vestica a Russiei la anulu 1831, insurectiunea din Varsiovi'a de si ar fi eruptu, totusi n'ar fi avutu sperantie si planuri mai intinse. Noi speramu, cà si intre Austri'a si Russi'a nu se va turburá pacea. Daca inse in contra vointiei ambeloru guberne, totusi s'ar nasce unu conflictu, fia din caus'a afaceriloru orientale, fia din alta causa, n'ar fi óre atitudinea poporatiunei polone, ce locuesce sub sceptrulu russescu, pendinte de insemnatatea si de positiunea fortificatórie, a armatei russe din Poloni'a si Litvani'a? Se potu ivi si alte conflicte din caus'a nestatorniciei institutiuniloru lumesci, cari necessitésa fortificarea orasiului Kowno, fàra cá se se presupuna ruperea amicitiei de atatia ani dintre ea si Germani'a. In totu casulu credemu cá ori-ce statu are dreptu de a isi intari fruntariele sale asia, cá se fia in stare a se aperá singuru; potemu deci dice: „hanc veniam damus petimusque vicissim".

Din Moldov'a.

— Jasi, 12/24 Februariu 1880.

(Urmare si fine din Nr. 16.)

Càtu ar fi fruntasiulu de fruntasiu, ba chiar' primariu se fia, candu saluta pe unu individu descrisu mai susu, séu pe unu boieriu, elu nu cutésa se salute altfeliu, decàtu: „sarutámu man'a cocóne!" cà-ci la din contra va fi tratatu cum nu s'a asteptatu. — Apoi mai au cutesanti'a multi din ciocoi se dica: „tieranulu la noi e lenesiu! O! nu ve faceti pecate, prin inculparea acésta, mai mari decàtu acele care le comiteti storcêndu'i sudórea, inpedecandu'lu de a'si lucrá si elu campulu, cá se aiba nutrementulu pentru elu si famili'a lui; oprindu'i si din dreptulu seu pentru munca etc.

Dreptulu pentru munca! pare cà audu esclamandu pe multi: Dar'! dreptulu pentru munca; pentru-cà se intempla de vine càte unu nefericitu la càte unu boieriu; — respectu esceptiunei! — si se ofera la lucru in modulu urmatoriu; dar' sei ascultamu cum se invoiescu.

Tieranulu: „Cocóne! fiindu-cà eu septeman'a asta sum liberu, vreu se'ti lucresu, daca ai lipsa la campu, séu la ori ce vei avea lipsa."

Boieriulu: „Bine! te primescu sub conditiunile cutare séu cutare etc."

Tieranulu se pune la munca. Sambata sér'a séu Dumineca vine la boieriu si dupa ce a asteptatu cu capulu descoperitu in ograda, si càte ½ de di, ilu róga se'lu socotésca si se'i platésca dreptulu seu, fiindu-cà vrea se se duca acasa. Ce face boieriulu? Se mira! se minunésa! cum de vrea tieranulu se'lu parasésca, candu boieriulu mai are inca multu de lucru! Tieranulu ii respunde: „Cocóne! eu m'am angajatu numai pàna astadi, fiindu-cà cu atàtea dile nu eram datoriu la nimeni. De mane inse trebue se 'mi lucresu mie, si astfelu eu nu pociu remanea la lucru d-tale pàna vei ispravi, pentru-cà dta poti se dici pàna la tómna totu asia, cà inca nu ai ispravitu; apoi eu dieu nu m'am legatu pàna vei ispravi dta totu lucru." Boieriulu insa ilu silesce, antaiu cu binisiorulu, apoi mai aspru, dupa aceea cu amerintiari, si daca tieranulu e „natangu", atunci boieriulu ilu dà scurtu si simplu pe pórta afara cu observatiunea: „Se nu te mai vedu pe mosii'a mea!" Daca bietulu tieranu se indupleca a mai lucrá inca o septemana cu conditiunea espressa: numai pàna sambat'a viitóre! apoi patiesce si atunci totu ceea ce s'a disu mai susu. In acestu chipu s'a intemplatu de au lucratu tieranii la boieriu si càte o luna, fàra se'si primésca plat'a loru drépta.

Se inputa tieranului cà e perfidu. Perfidu! Dar' cum se póte pretinde dela unu omu care pururea a fostu nedreptatitu, cá se mai aiba incredere in cineva, séu se nu caute si elu se insiele pe cine póte? Am vediutu si eu exemple de insielatiuni, care me doru si pe mine, dara mi-le pociu esplicá bine, dupa ce sciu si cunoscu din esperienti'a unei vieti intregi, cà in Moldov'a gangren'a (luparea) minciunei au strabatutu prin tóte classele, in càtu necum tieranii, dara nici popii loru, ei intre ei, nu au cea mai mica incredere. Apuca unulu dela altulu cá lupii. Dar' pe langa tóte acestea, elu e gata a'si dá bucatur'a dela gura aceluia pe care'lu vede in lipsa. Tieranulu nostru intr'adeveru, s'ar' poté numi o enigma; pentru-cà s'are dintr'o estremitate intr'alt'a. Elu este perfidu, neincredietoriu, lacomu pàna la stricatiune si risipa, candu pune man'a pe lucrurile altuia; si din contra: elu este bunu, induplecatu, crede prea usioru; adese-ori gata de a'si dá ce are mai bunu la casa, primitoriu de óspeti. Elu possede multe calitati, pe care nu le mai afli la alte popóra.

Dar' daca are defectele aratate si altele mai mari, cine e de vina, decàtu inpilatorii lui? Cine altii, decàtu aceia cari cauta numai se profite din sudórea lui si totu atunci, candu „tieranulu este mai reu sugrumatu de nevoi?"

Este prea adeveratu ce a scrisu „Romanulu", cà munc'a tieranului se speculéza prin jidani si de càtra jidani. Pare cá zace unu blastemu pe acésta biata tiara, cá se nu se póta face nimica fara amesteculu jidaniloru. Proprietarii si arendasii vedu si simtu reulu ce provine dela jidani, si cu tóte aceste nu se potu desbará de ei. Jidanii insiala pe proprietari adese-ori cu sutele de galbini, si totu se servescu mai departe de aceiasi insielatori. Si daca le observi (chiaru eu am facutu observatiuni): „pentru ce nu se desbara de unu asemenea insielatoriu, cà-ci acela póte se'lu insiele din nou?" boieriulu respunde: „La o economia mare nu se póte se nu si pagubimu". Ei bine!" dar' candu se intempla de gâscele tieranului trecu preste brazd'a imasiului boierescu — nu in tiarina, pentruce, séu le inchide si nu le dà pàna tieranulu se obliga a'lu despagubi — de si nu au facutu nici o paguba, prin dile de lucru, séu le inpusca fòra mila?

Jidanulu este angajatu de boeriu, se prinda in mreje'a sa pe càtu va poté mai multi tierani, dandu-le rachiu, pe care apoi trebue se'lu platésca cu munca. Apoi cum póte pretinde boieriulu dela tieranu, cá se bea rachiu càtu de multu, cá se 'i fia datoriu cu munca, si totusi tieranulu se nu se imbete?

De candu s'au inproprietaritu tieranii, in multe sate au remasu fàra boi, séu in casulu celu mai bunu, din 4 boi au remasu cu doui. Si acésta din mai multe cause. Pe unii, chiaru daca boieriulu a fostu omulu lui D-dieu, i'au ajunsu atàtea nenorociri si li-au storsu o multime de plati ce a fostu siliti se faca, pàna au saracitu. La alte mosii proprietarii au cugetatu in sine: „Asteptati voi tioparlani, v'ati inproprietaritu pe pamentulu meu, dar' ve voiu aduce eu la sapa de lemnu, in càtu ati dori se fiti clacasi din nou!" Acei proprietari apoi au pusu tóte petrile in misícare, pàna ce si-au inplinitu dorinti'a. Apoi orbi cá aceia, nu vedu ei, cá daca au ruinatu pe tierani, urmédia si rui-

---

mai viforóse. Acestu imperatu in a. 1817 visitandu tierile corónei sale, in lun'a lui Augustu catra capetu mai multe dile a petrecutu in Clusiu, luandu cuartiru in palatulu gubernatorelui Georgiu conte Banfi. Imper. sciea cà si Fortini lui se afla aici, si vediendu cà nu se presenta, si-a descoperitu cugetulu cà voiesce se'lu védia; dara gubernatórele i respunse: „La mandatulu Majestatiei Vóstre nu va veni, dara ilu voiu chiamá la mine, si Majestatea ta vei intra in tempulu candu eu voiu conversá cu densulu. Asia s'a si intemplatu, cà-ci Fortini se purtá cu multa reverentia càtra Banfi; candu observa inse cà Imperatulu vine, se scóla si dice: „Tu Banfi, „quare me decepisti? An tu nescis, quod ego „non amem istum caesarem? Nam ille comedit meos „aureos cum suis schaedis bancalibus,*) si cu acésta lasandu'i s'a si departatu. Fortini adeca se iritase fórte pentru bancrut'a si valvarea finantiale din 1811, de prin care a suferitu mare dauna, avendu procesu cu famili'a armena Gyertyánfi.

Gubernatorulu G. Bánffy invitá mai desu pe professorulu Fortini la prandiu, cu acea ocasiune óspeti magnati si consiliari guberniali aveau passiune se faca cu elu glume gróse si se dispute despre lucruri, asupra carora Fortini cugetá póte cá nimeni in Ardealu; si fiindu-cà ceia nu'lu lasá in pace, elu sculandu-se dela mésa se departá dicùndu lui Bánffy: „Alegeti óspetii mai bine, nu invitá si magari la mes'a ta." La studenti infruntá in terminii cei mai tari „mojici'a secuiésca, brutalitatea coconasiloru, servilismulu romanescu." Pe Lemeni ilu iubia, cà-ci erá scutitu de tóte trei vitiele.

In acelea timpuri a caletori din Transilvani'a la Vien'a si a petrece acolo, se considerá de unu mare curagiu, de meritu si distinctiune. O caletoria de acelea plina de pericole prin pustele Ungariei, durá de comunu 18 pàna in 20 de dile.

J. Lemeni, dupa-ce a absolvitu cursulu juridicu in a. 1800 a mersu si-elu la Vien'a cu oculistulu renumitu dr. Molnaru, care locuiá in Sibiiu. Pe acelu tempu erá in Vien'a consiliariulu de curte Josifu Mehesi, unulu dintre cei cinci fii ai protopopului Theodoru Mehesi dela Clusiu-Manasturu, carii cá adeverati nationalisti romani toti au purtatu si oficie alese in statu; cà-ci pe langa susu-numitulu Josifu, Avramu a fostu canonicu, Teodoru asessoru la judiciulu montanu in Zlatn'a, — Petru, majoru in regim. II. romanu dela Nasaudu, Ladislau spanu cameraticu in Campeni. Acesta a fostu socrulu fericitului Lad. Vajda. — Ajunge atàta, cà consiliariulu Mehesi cu ocasiunea candu a fostu J. Lemeni in Vien'a in totu modulu l'a svatuitu se remana acolo la cancelari'a aulica, facêndu'i celea mai fericite prospecte; Lemeni inse 'ia datu urmatoriulu respunsu: „Sciu cà me vei judecá de fanaticu, dara cu acésta dauna totusi mi iau voia a ve descoperi, cà eu daca nu voiu fi preotu, in viati'a mea nu mi-am ajunsu scopulu." Atunci consiliariulu 'ia disu: „Standu lucrulu asia, nu numai cà nu te judecu de fanaticu, dara din contra, iti laudu resolutiunea."

(Va urmá.)

*) Pe romanesce: Mei Bánffy! Pentru ce m'ai insielatu? Au nu scii tu, cà eu nu iubescu pe acestu imperatu, cà-ci mi-a mancatu galbinii mei cu biletele sale de bance? . .

narea loru propria; pentru-cà cine va lucrá pamentulu candu tieranulu muncitoriu nu mai are potere*)? Dupa acestea calamitati apoi usurarii jidani si-au facutu si ei datori'a pentru a seraci pe tieranu.

Midiulócele cele mai infernale care au contribuitu mai multu la ruinarea si nenorocirile tieraniloru sunt urmatórele: Am vediutu la unu satu tierani, cari neavendu ce mancá s'au dusu la arendasiu se cumpere papusioiu pe munca; — cà-ci bani nu aveau. Vechilulu (provisorulu) merge la magazia (hambariu, granariu) se le dea. Inse papusioiulu erá mucedu, inca si lipite grauntiele unele de altele. Tieranulu se cumpere bucate incinse, pe care nici rîmatorii nu le-ar mancá cu placere. Vechilulu inchidea granariulu cu cuvintele: „cui ii place, bine, cui nu, se ésa afara!"

Dar fómea, inamiculu celu mai teribilu, silea pe tieranu se musce in merulu celu amaru. Cocóne Petrache! dar' cum dati dimerli'a (ferdel'a)? „Diece lei si jumatate vechi." — „Saraculu de mine! Dar' mai josu nu se póte, cà-ci vedi cum sunt de stricati?" „Nici o par'a!" Ce se faca bietulu fiamendu? Cumpará cà nu avé in catrau. Si ce credeti, cu ce pretiu platea tieranulu? Muncea la machin'a de treieratu cu mancarea lui, si i se socotea diu'a cu unu leu si optu parale. Adeca: tieranulu trebuiea se lucredie aprópe 9 dile, cá se platésca o dimerlia séu 10 ocale de grauntie mucede. Se nasce acuma intrebarea: óre i ajungea tieranului dimerli'a acésta pentru hran'a lui singuru, pàna o platea cu munca? Dar' famili'a lui ce mancá, cu ce traiá? — Dara pe langa acestu nutrementu precum l'am descrisu, cum erau tratati lucratorii dela machina? Au fostu pururea desmerdati cu biciulu si cu alte midiulóce.**)

Crudimea proprietariloru si a arendasiloru atàta e de cumplita, in càtu sémana fórte multi din ei cu plantatorii de bumbacu, de zaharu si altele din Americ'a, unde inse atrocitatile loru au trebuitu se incete in urm'a resboiului de 4 ani.

Eata unele esemple:

Este a se face sau a se repará unu iazu (troianu), dara e tómna séu primavéra rece, séu si chiaru érna mai moderata, insa totu destulu de rece, cá se inghiatie ap'a. Se scotu tieranii la lucru, uuii cara pamentu pentru inpluturi, éra altii trebue se intre in apa pàna in brâu, adese ori si mai afundu, si trebue se lucreze in apa pàna sér'a! — Este unu lacu cu pesci. Vine unu jidanu se cumpere pescele; séu este chiaru arendasiulu iazului cu pesci. Scóte tierani la pescuitu (se intielege dati de proprietariu séu de arendasiulu mosiei). De e caldu, de e frigu, tieranulu e silitu se intre in apa candu cere trebuinti'a. Apoi mai pretinde cineva tieranu sanatosu; mai dica cineva cà e lenesiu! — Am trecutu Putn'a primavér'a, candu undele sale erau turbate de ap'a ometului topitu, si pe la margini erau sloi inghiatiati din nóptea precedenta. Unu bietu tieranu a trebuitu se mérga prin apa pàna sub-siuori inaintea diligentiei, cá se arete vadulu. Eu m'am ingrozitu si am refusatu a remanea in diligentia, ci mi-a trimisu conductorulu unu surugiu cu unu calu liberu. Am trecutu calare prin apa cu piciórele ridicate pe spetele calului, si totusi mi s'au udatu piciórele. Voiu continuá.

Filipescu.

---

*) Curatu asia facura si in Transilvani'a, mai facu si astadi multi proprietari orbiti de D-dieu, cu scopu cá dupace voru saraci pe tierani, se le cumpere densii locurile. Urmarea in cele mai multe casuri este, cà dintru odata cu tieranii saracescu si ei, pàna ce li se punu mosiile la toba, pe care apoi le cumpara jidovii, capitalistii din Austri'a si Prussi'a, carii le iau si fetele, si bancele straine. Vedi pe fiacare di in Monitorulu of. dela B.-Pest'a. Dara in Transilvani'a orbi'a boieresca se póte esplicá la o suta de casuri din optudieci, si din ura nationala. Not'a Red.

**) Aci differimu. In Transilvani'a tieranulu este maltratatu reu prin tragere in judecata, candu la subprefectu, candu la tribunale, cu vina fora vina, dara biciu si palma nu mai capata, cà-ci chiaru si unu grafu ori baronu ar riscá se si-o ia inderaptu dela tieranu, scuturata si indesata. Li s'au intemplatu si la unele cocóne, cá se ia dela bucatarese palma pentru palma. Red.

Din Comitatulu Severinului.

(In caus'a fonduriloru.)

— Bozoviciu, 21 Febr. n. Scirile de prin regiunile nóstre de aicea sunt asia de rari, in càtu mai cà s'ar potea compará cu acelea, cari vinu din tempu in tempu, despre descoperiri facute in regiunile Africei. Dara ce ne-aru si ajutá acelea, de órece ore-cari intreprinderi in interessulu nostru nationalu, se paralisédia si se nimicescu directe.

Asia s'au intemplatu cu scól'a nóstra confessionala superióra, dejá incetata, si asia si cu fondulu nostru granitiarescu.

Cá inse incordarile nóstre in aceste cestiuni inportante se nu remana numai intre noi, ci se fia cunoscute si de celalaltu publicu romanu, imi permitu a ve aduce mai pre largu urmatóriele la cunoscintia.

Cu vreo càtiva ani inaintea delaturarei sistemului, la initiativ'a càtoruva barbati s'aufacutu pasii necessari, pentru infiintiarea unei scóle superióre aicea, pe spessele nóstre; dara incercarile de atunci, cá si altele posterióre, au remasu fóra nici-unu resultatu. Se parea cá si cum poternicii dilei s'aru camu teme, cà romanii au se sórba cultur'a cu lingur'a mare, si le voru turburá ap'a.

Vediendu cà pre acésta cale nimicu nu se póte castigá, si venindu granitiarii nostri in posessiunea fondului granitiarescu, s'au deschisu aicea cu concessiunea autoritatiloru confessionale o scóla confessionala superióra cu privire la §. 6 alu prea inaltului rescriptu regescu din 9 Juniu 1872, care in traductiune suna:

„Fondulu granitiarescu pentru educatiune si cultura, apoi fondulu granitiarescu generalu, trebue se se inpartia in proportiunea sufleteloru conscrise, intre comunele singuratice, cu acea restrictiune, cà atingerea capitalului numai cu permissiunea ministeriului reg. ung. se póte face."

„Cu venitele dispune comun'a, in marginile legei, inse numai spre scopuri de educatiune, humanitarie si de economia popularia."

Inse observandu gubernatorii nostri, cà interessele fondului se intrebuintiadia spre scopuri confessionali, nu numai cà s'au opritu acésta, ci se dispusese si replatirea sumeloru dejá spessate spre sustînerea acestei scóle.

Dupa ce acésta scóla nu a fostu recunoscuta cá institutu de cultura, tóte protestarile, tóte rugarile nóstre pàna la cele mai inalte locuri, n'au ajutatu nimicu, fondulu s'au declaratu de fondu politicu; dara nici atàtu n'au ajunsu. Ingamfatulu Csorba Akos, care pre atuncea portá agendele vicecomitelui, au mai adaosu, cà noi suntemu posessorii fondului, éra elu e poruncitoriu preste acesta.

Sub aceste inpregiurari scól'a nóstra a trebuitu se incete, si ne aflamu intr'o stare care ne duce spre selbatacire.

De abea vediura contrarii incetarea scólei nóstre, se si pusera pre picióre, a'si infiintiá o scóla dupa placulu loru; au si conchiamatu o conferentia, asistandu la aceea intre altii mai multi invetiatori si unii preoti, cari toti, afóra de unulu, au trambitiatu dupa voi'a conducatoriloru siedintiei.

Ce resultatu va avea cererea acestei conferentie, nu se scie, dara sperantia este, cà prin ingrijirea altora, caus'a nóstra scolara se va deslegá multu mai favorabilu, decàtu cum s'au proiectatu.

Trecéndu la cestiunea fondului nostru granitiarescu, trebue se recunósca ori-si cine, cà banii au potere atractiva.

Acésta au fostu caus'a, de fugitulu vicecomite Pausz cu ai sei, voiau se-si aróge pre fondulu nostru mai multu dreptu, decàtu posessorii lui.

Averea fundationala, dupa ce prin prefacere in bani gat'a, au perdutu sute si mii de floreni, s'au inpartitu intre singuratecele comune.

Descoperinduse inse, cà fondulu pre la comune se administra fórte reu, cà s'au datu inprumute, de a caroru replatire nici vorba nu mai póte fi, cà pre la unele comune chiaru si capitalulu s'au atacatu, — si alte cause, — representanti'a comitatului a cautatu unu modu, spre o manipulare mai corecta, pre de o parte de a feri fondulu de ori-cari perderi, éra pre de alta parte, a intemeiá mijlóce mai corespundiatóre, spre scopuri de cultura si umanitate.

Deci s'a incercatu a se aduná capitalulu sub administrare centrala, in modu cum se administrédia alte fundatiuni.

Atàtu au trebuitu: gubernatorii comitatului — póte cà voindu se aibe bani in abundantia la dispositiunea loru, au intrigatu, cá se traga manipularea baniloru sub man'a loru; éra representanti'a comitatului, mirosindu scopulu loru egoisticu, a decisu, cà averea aceea se fia administrata prin insii proprietarii ei; mai la urma fondulu au remasu si mai departe, in administrare la comune, caroru li s'a interdisu aspru, cá venitulu fondului nicidecum se nu cutedie a'lu dá spre scopuri confessionale.

In urm'a urmeloru s'au licuidatu starea fondului, prin o comissiune anume alésa; s'au constatatu manipularea defectuósa, au primitu asupra'si, a introduce o administrare mai buna, a asigurá fondulu de ori-ce perderi; inse nimicu nu s'au facutu. asigurarea inprumuteloru si incassarea capitaleloru dela debitori nesiguri pre cale judecatorésca nu s'au efectuitu; ba stàmu inca mai reu decàtu inainte; chiaru si obligatiunile despre capitalele inprumutate, nu se afla la comune, si nici nu se scie unde sunt.

Prin descoperirea defraudariloru in comitatulu nostru se vede pre deplinu intentiunea reutatiósa a fostiloru administratori, in ale caroru mani erá se cadia administrarea fondului nostru. Pentru-cá macaru pre viitoriu se fimu scutiti de ori-cari pericole, ar fi de celu mai mare folosu. déca fundatiunea acésta granitiarésca, s'ar pune sub nemijlocit'a privighiare a representantiei pentru administrarea paduriloru — a caroru valóre se urca la milióne de floreni — infiintiandu-se pre langa comitetulu administrativu unu „Exactoratu", cu missiunea de a controtrolá administrarea fondului, a introduce o comptabilitate uniforma si mai corespundiatóre, si prin aceea a pune capetu ori caroru abusuri.

Unu Almajanu.

— Not'a Redactiunei. Noi deteramu locu cu tóta placerea la acestea informatiuni venite din acea regiune prea puçinu cunoscuta romaniloru, din causa cà si acésta arunca óresicare lumina asupra desolateloru ei inpregiurari; asiguramu inse pe dnulu corespondente, cà se cere neasemenatu mai multa lumina, informatiuni multu mai ample, basate pe acte publice, care si existu si se potu castigá. Nu potemu fi nicidecum de parerea dlui corespondente, cà descoperirile pe calea publicitatiei nu aru fi folositu locuitoriloru. Ori-càtu se fia de cerbicosu unu despotismu, si ori-càtu se se arate de curagiosu, experienti'a diurna ne spune, cà de lumina totu se teme. In casulu de façia inse mai vine si intrebarea, cà óre la regularea, sau mai exactu, la resipirea fonduriloru granitiarie din acelu comitatu, nu voru fi portatu vina grea chiaru si proprietarii loru. Noue ni se spune de acolo din locu, cà cei mai culpabili in casulu acesta sunt chiaru romanii.

Monarchulu, totuodata cá beliduce supremu, ce potea se faca mai bine, mai intieleptiesce si mai parintesce, decàtu se le comande cum le-a comandatu: Nu ve risipiti pe nimicuri frumósele fonduri adunate pre càtu timpu ati fostu soldati granitiari; educatiunea si cultur'a vóstra se ve fia scopulu vostru supremu. De fonduri se nu ve atingeti; intrebuintiati numai interessele etc.

Monarchulu inse facuse si mai multu; prin comand'a generala c. r. invità pe ordinariatulu din Caransebesiu, cá (inainte de a cadé graniti'a sub ministeriulu ungurescu) se ingrijésca pentru unu regulamentu scolasticu si se'lu inaintedie cá proiectu prin aceeasi comanda spre confirmare prea inalta. Cautati respunsulu in archivulu episcopescu dela Caransebesiu, cà'lu veti afla. Se dice, cà ordinariatulu a denegatu comandei generale competenti'a de a se mai amestecá in afacerile acelei poporatiuni, dupace ea erá destinata a se dá sub administratiunea civile, éra de alta parte informà pe scaunulu mitropolitanu dela Sibiiu. Au trecutu mai multe luni si comand'a generale vediendu cà clerulu nu voiesce se dea nici-unu respunsu, a compusu ea insasi prin ómenii sei unu regulamentu, pe care l'a si introdusu in modu provisoriu, éra candu cu transpositiunea acteloru la ministeriulu ungurescu, a trecutu si acelu regulamentu in manile lui, spre cea mai mare bucuría a dlui Trefort, care nu a perdutu timpulu, ci l'a supusu la dieta cá se'lu prefaca in lege. Pe acésta cale scólele din fostulu regimentu fusera declarate de comunali, neconfessionali, éra candu totusi unu protopopu esi la o comuna se aléga invetiatoriu, subprefectulu primi porunca se'lu arunce in arestu inpreuna cu candidatii sei.

Ce au disu atunci proprietarii fonduriloru? Declaratau ei cu taria si perseverantia, cà voru scóle confessionali, sau incai nationali romanesci, in multimea comuneloru curatu romanesci? Si ce pasi voru fi mai facutu ordinariatele? Respunsu póte cà veti aflá la tóte acestea in archivulu dela Caransebesiu si in celu dela Sibiiu, anume intre anii 1872 si 1875. Se nu se fia facutu scóle confessionali, daca nu ar fi voitu poporatiunea, dara incai se se fia asecuratu perfectu fondurile, care dupa informatiunile mai dincóce nu sunt numai 250 mii, ci trecu la 400.000 fl., = 1 milionu de franci.

Scóteti actele la lumina; alergati in ruptulu capului, precum alérga serbii, croatii, cum au alergatu Nasaudenii si Orlatianii, de si acesti din urma inca au comissu erori gróse mai la inceputu, sub absolutismu, din care causa au perdutu muntii, si acuma se uita cu jale, cum ii dau altii in arenda.

Corespondentie particularie ale „Observatoriului".

— (Estrasu din corespondinti'a dela Piscoltu in Ungari'a.) Dn. corespondente arata, cà trecùndu dsa cá comerciante prin comitatulu Sabolciu si ajungèndu in comun'a Er-Kéniz, unde se afla parochia gr.-catholica, a descalecatu pentru dejunu; éra cu acea ocasiune audi pe poporeni vaierandu-se, cà parochulu loru ar fi datu veniturile acelei parochii la altulu in arenda, pe langa contractu inchiaietu in tóta regul'a, din care causa comun'a bisericésca, pe langa ce sufere greu din punctu de vedere materiale, apoi le este si rusîne cà sunt tractati cá ori-ce obiecte de arenda; deci ómenii adunati se consultau, cum ar potea se scape de acea batjocura si inpilare.

— Ar fi fostu prea bine, daca dn. corespondente ar fi aflatu celu puçinu dat'a timpului de candu se va fi inchiaietu acelu contractu curiosu. Noue nu ne intra in capu o istoria cá acésta; dara nu ne prea miramu, cà-ci in dilele nóstre se intempla si in Ungari'a o multime de „minuni", mari si mici. Sciamu pàna acuma, cà de ex. inainte de a scapá bulgarii de immediat'a jurisdictiune a patriarchului Anadoliei, tóte episcopiile din Bulgari'a s'au datu in arenda totu numai la calugari recomendati de pasi'a respectivu si anume de gubernatorii vilaeteloru (Vilaiete-provincii).

Nu ne indoimu nici-unu minutu, cà ordinariatulu respectivu va scóte la lumina casulu acesta, daca nu prin protopopu, prin altu cineva.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Sofia Pascu cu fiicele ei Livi'a maritata Becineaga si Valeri'a, precum si Joanu Becineaga, advocatu in Versietiu, cu ânim'a sfasiata de dorere anuntia mórtea multu-iubitului loru sociu, respective parinte si socru

Filipu Pascu,

advocatu, carele in urmarea unui morbu indelungatu in 6 Martiu 1880 st. n. la 7 óre deminéti'a in alu 59 anu alu etatei sale au adormitu in Domnulu!

Remasitiele pamentesci s'au inmormentatu in cimiteriulu gr.-or. din locu, in 7 Martiu st. n. la 4 óre dupa amiédiedi.

Versietiu in 6 Martiu 1880 st. n.

Fie'i tierin'a usióra si memori'a eterna!

— (Invitare). Subscrisulu comitetu are onóre a invitá prin acésta pe onoratulu publicu romanu din Sibiiu si giuru la Petrecerea cu dantiu, ce se va dá in sal'a dela „Imperatulu romanu“ in sér'a de 13 Martiu st. n. 1880.

Venitulu eventualu este destinatu in parti egale pentru fondulu „Reuniunei romane“ de cantari din Sibiiu si pentru ajutorarea inundatiloru.

Bilete de intrare à 1 fl. de persóna se voru aflá in dilele de 11 si 12 Martiu dela 3—4 óre p. m. in localulu „Asociatiunei transilvane“, strad'a Cisnadiei Nr. 7 si sér'a la cassa, precum si la cassariulu Reuniunei romane de cantari dlu Romulu Petricu.

NB. Totu acolo se voru distribui si biletele pentru loge cu pretiulu de 3 fl. 50 cr. pentru logea mare, si 2 fl. pentru logea mica. Inceputulu la 8 óre sér'a.

Comitetulu arangeatoru.

— (Balu filantropicu.) In 13 Martiu a. c. se va dá in Blasiu unu balu filantropicu in sal'a „Otelului nationale“ in folosulu fondului pentru ajutorarea studentiloru lipsiti in casu de morbu. Pretiulu intrarei pentru persóna 1 fl. v. a., pentru familia 2 fl.

Oferte marinimóse se primescu cu multianita si se voru cuitá pre calea publicitatiei.

Blasiu, 3 Martiu 1880.

Pentru comitetulu arangeatoriu:

Georgiu Vlassa. Georgiu Munteanu.

— (Balu) in 6 Martiu, st. n. se va arangea unu balu in sal'a gimnasiala din Bradu. Venitulu e destinatu pentru fondulu bibliotecei gimnasiului rom. gr.-or. din Bradu. Entreé: de familia 2 fl., de persóna 1 fl. Ofertele atatu in bani càtu si in carti sunt a se tramite la dnulu Constantinu Costinu prof. gimn. si la tempulu seu se voru publicá.

Bradu, in 20 Februariu 1880.

Comitetulu arangeatoriu.
Corpulu didacticu.

— (Reuniunea romana de cantari si musica din Oraviti'a) va dá in 14/2 Martiu a. c. in otelulu „Corón'a“ unu balu mascatu inpreunatu cu productiunea corului vocalu a urmatóreloru piese comice-umoristice: I. Botezulu, cuartetu comicu, cantatu sub conductulu masceloru. II. Cisl'a séu adunarea betraniloru. Satira, cuartetu si solo umoristicu. Eminentulu compositoriu romanu dl. C. G. Porumbescu a avutu amabilitatea a concede reuniunii reproducerea acestei piese escelente.

— (Mórte causata prin bucuria.) Consiliariulu minist. din B.-Pest'a d. Márffy, au avutu ainregistrá in septeman'a trecuta mai multe intemplari inbucuratóre. Ministrulu in considerarea meriteloru sale i facù o gratificatiune de 1000 fl.; mai de parte fu inaintatu la rangulu de primu consiliariu ministerialu si in fine fu decoratu cu ordinulu leopoldinu. Din incidentulu acesta inbucuratoriu d. Marffy dete o serata in locuinti'a sa propria la care participara mai multi amici intimi ai familiei sale. Óspetii se aflau la cina in cea mai vesela dispositiune. In momentulu candu domnulu casei se ridicá pentru de a tînea primulu toastu, soci'a sa dete unu tipetu si palida cá mórtea recadiù in fotoliulu seu. Óspetii se sculara indata dela locurile loru, sarira la densa, dar' ea nu mai potù respunde la nici una din intrebarile ce i se faceau, pentru cà erá — mórta. In urm'a marei bucurie pe care o incercase, ânim'a ei i se fransese. Si bucuri'a póte deci fi periculósa.

— (Distinctiune.) A. S. R. principele Carolu au bine-voitu a acordá medali'a Bene merenti class'a I urmatóreloru persóne:

D-lui C. Bozianu, unulu dintre primii fundatori ai facultatiei de dreptu din Bucuresci si pentru meritele sale scientifice-juridice; d-lui N. Cretiulescu, unulu dintre primii prof. ai scólei de medicina si pentru operile sale scientifice-medicale; d-lui C. Esarcu pentru operele sale literarie si istorice; d-lui V. Maniu pentru operile sale istorice si filosofice; d-lui J. N. Sïoimescu pentru scrierile sale dramatice.

— (Pensionarea d. A. T. Laurianu.) In siedinti'a din 19 Februariu st. n. a camerei deputatiloru din Bucuresci s'au primitu proiectulu de lege, prin care se acórda d-lui A. T. Laurianu o pensiune de 250 l. n. pe luna pe langa pensiunea lunara de 493 lei 93 bani, ce are dejá. Acésta pensiune este transmissibila sociei sale pàna la mórte si fiicei sale pàna la maritisiu.

— (O esplosiune de dinamitu in renumit'a monastire din Chievu.) Dejá de mai multe luni, i se scrie diariului „Vossische Zeitung“, nihilistii tramitu pe la tóte monastirile mai bogate din Russi'a provocari anonime amenintiatóre, cá se dea sume mari de bani „pentru sant'a causa a eliberarei poporului russescu din sclavia“, si a le depune la unu locu anumitu. Monastirea dela Chievu n'au datu ascultare aceloru amenintiari, ci scrisorile le au tramisu regulatu ministrului de politia, consiliariului de statu d. de Hübbenet. In nóptea din 19 Februariu se facù in monastire o esplosiune cu dinamitu si puçine momente dupa aceea intréga acea aripa a monastirei in care se aflá renumit'a tipografia, litografia si bibliotec'a, erá incendiata. Pericolulu erá cu atàtu mai mare, cà gerulu fiindu mare, ap'a era inghiatiata si foculu erá ajutatu de o furtuna infricosiata. Se temea cà intregu Chievulu va arde. Pre langa chiliele calugariloru si magasinele monastirei au mai arsu intrég'a tipografia, precum si bibliotec'a, ce contienea manuscripte, carti si documente renumite rari si vechi; fórte puçine carti au potutu fi scapate. Acésta perdere va fi simtita fórte viiu de lumea intréga a literatiloru si cu deosebire a istoriografiloru romani, de órece acea biblioteca dela Chievu pastrá documente fórte pretióse, relative la istori'a Romaniei de astadi.

— (Date biografice despre noulu dictatoru alu Russiei.) Generalulu russescu Loris-Melikow Michael Tarielowici nobilu de Lori, unu districtu alu Tiflisului, s'au nascutu la 1 Januariu 1826 la Tiflis, fiiu alu unui comerciante arménu de origine nobilu, si-au primitu educatiunea sa in scól'a junkeriloru de garda din Petersburg, au intratu apoi la anulu 1843 cu rangu de cornett in regimentulu husariloru de garda din Grodno, la anulu 1847 au functionatu cá adjutantu alu generalelu Woronzow in Caucasu si au participatu cu gloria la luptele de acolo. La 1851 au ajunsu maioru, la 1854 au comandatu, cu rangu de colonelu la asediarea Carsului, o legiune compusa din diferite semintii; dupa cucerirea acestei fortaretie au fostu denumitu gubernatoru alu aceleia si generalu-maioru, la 1863 generalu-lieutenant, 1865 generalu-adjutantu, la 1875 generalu de cavaleria si atasiatu cu acestu rangu marelui duce Mihailu comandantulu generalu, alu armatei din Caucasu. In anulu 1876 au fostu denumitu comandantu alu armatei din Armeni'a. Dupa multe schimbari ale norocului de resbelu, Melikow reportà in 15 Octom. 1877 victori'a dela Aladjadag, care au fostu decisiva pentru resbelulu din Asi'a. In 28 Novembre au ocupatu Carsulu si au invinsu in 4 Decembre in lupt'a avuta la Erzerum. Dupa incheiarea pacei au fostu redicatu la rangulu de comite. In a. 1879 Loris-Melikow au fostu denumitu gubernoru alu distr. Volg'a langa Astrachanu, in care erupsese pestilenti'a. Dupa incetarea pestilentiei in 20 Aprilu anulu trecutu au primitu postulu de gubernoru generalu alu Charcowului, pentru cá investitu cu plenipotentie fórte estinse, se suprime conspiratiunile nihilistice, care se aratasera mai inversiunate in acelu gubernamentu.

Astadi generalulu Loris-Melikow este dictatorulu Russiei si prin urmare a dou'a persóna dupa imperatulu Russiei, despre care se póte acuma dice, cà au abdicatu la grati'a si disgrati'a generalelui seu de origine arménu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

Februariu st. v. 1880.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	102.— b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	107.— „
Obligatiuni dominiale cu 8%	„	99.3/4 „
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„	95.3/4 „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„	89.3/4 „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	96.75 „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	50.40 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	96.75 „
Prioritati cu 8%	„	109.75 „

Neoplant'a. 1875. Medalie de acquisto.

Seghedinu. 1876. Medalie pentru merite.

CLOPOTE
DE TÓTA MARIMEA
pe langa ficsarea prealabila a suneteloru loru.

Cu deosebire recomanda **clopotele gaurite**, inventate de densulu, alu caroru sunetu este mai josu decàtu alu celoru de constructiunea vechia si care, fiindu de 100 punti, sunt asemenea celoru de 140 punti de constructiunea vechie.

Se afla totudeauna in depositu clopote, dela marimea cea mai mica pàna la 50 chilogr., precum si de **proasce portative** si **de mana**.

Se recomanda pentru comande càtu de multe

Antonie Novotny
in Timisióra.

(4) 6—12

● Cura pentru érna. ●

Wilhelm's
THE'A CURATITÓRE DE SANGE
antiartritica si antireumatica

a lui (1) 5 25

Franciscu Wilhelm,

far macistu in Neunkirchen (Austri'a de josu),

a fostu folosita in fórte multe casuri cu resultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, in contra releloru invechite si permanente, a raneloru care puroiéza neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburi secsuale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, inflatureloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintieloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiaturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, inpotentiei la barbati si pólele albe la femei, morburiloru scrofulóse, inflaturi ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete inpartite in 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr.

Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevetate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

● Cura pentru tómna. ●

● Cura pentru vara. ●

● Cura pentru primavara. ●

Bilantiulu Institutului de creditu si de economii „Albin'a“
cu 31 Decembre 1879.

(8)

Active:

Cass'a in numerariu		fl.	34.179.04
Moneta		„	998.50
Portfoliulu schimburi de banca	fl. 486.675.13		
schimburi si obligatiuni dela reun. de creditu	„ 36.321.50	„	522996.63
Inprumuturi pe ipoteci		„	41672.70
Credite ficse		„	82119 34
Inprumuturi pe efecte		„	1882.—
Effecte, dupa specificatiune		„	6703.75
Debitori si interesse restante		„	65011.41
Realitati		„	25177.61
Fondu de garantia alu scrisuriloru fonciari schimburi de banca	fl. 87535.60		
effecte dupa specificatiune	„ 113075.01	„	200610.61
Mobiliariulu	„ 2466.44		
dupa amortisare de	„ 246.64	„	2219.80
		fl.	983571.39

Passive:

Capitalu socialu, 3000 actiune à fl. 100 — anume 1000 actiuni	fl. 100000.—		
2000 actiuni cá fondu de garantie alu scrisuriloru fonciari	„ 200000.—	fl.	300000.—
Fondulu de reserva alu actiuniloru		„	21262.12
Depuneri pentru fructificare		„	593293.42
Fondu de garantia ale reuniuniloru de creditu		„	18285.60
Inter. fond. de garantia ale reuniuniloru de creditu		„	5090.88
Fondu de reserva ale reun. de creditu		„	408.81
Fondu de garantia alu crediteloru ipotecari		„	1079.50
Inter. fond. de garantia alu crediteloru ipotecari		„	83.99
Creditori		„	1098.26
Dividende neridicate		„	1861.—
Interesse anticipate pro 1880		„	7807.80
Profitu curatu		„	33300.01
		fl.	983571.39

Sibiiu, 31 Decembre 1879.

Elia Macellariu m. p., membru de directiune. Grigoriu Mateiu m. p., membru de directiune. Visarionu Romanu m. p., directoru esecutivu. Romulu Petricu m. p., comptabilu.

Subsemnatulu comitetu am esaminatu bilantiulu presentu si confrontandu-lu cu registrele principali si ausiliari ale societatii purtate in buna ordine, l'am gasitu in consonantia cu aceleasi si in tóta regul'a.

Sibiiu, 7 Martiu 1880.

Comitetulu de revisiune:

Dr. Josifu Hodosiu m. p. Augustu Senor m. p. Dr. Aurelu Brote m. p. Joanu Cretiu m. p.

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.** Tipariulu lui **W. Krafft.**